

XII. Ders:

3) Yükselme Dönemi: Yüksek Skolastik (M.S 12.yy- 13.yy):

a) Albertus Magnus (Büyük Albert) (1193-1280): Albert der Grosse, Ortaçağın, Skolastiğin yükseliş döneminin en büyük filozofudur; Ortaçağ'da derinlemesine düşünen bir filozof tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden kendisine 'doctor universalis' (bilgisi engin hoca) denmiştir. Almanya'da doğmuş, Padua'da felsefe ve tıp eğitimi gördükten sonra, öğretim üyesi olarak Kolonya ve Paris Üniversitelerinde çalışmıştır. Dominiken tarikatına mensuptur. Bu tarikat, onun ve Aquino'lu St.Thomas'nın önderliğinde, Aristoteles üzerindeki inceleme ve çalışmaların odak noktası olmuştur. Albertus Magnus, Aristoteles'in felsefesine dayalı bir sürü bilgi ve belgeyi derleyip toparlayarak bir araya getirmiş; ayrıca, Aristoteles'in Arap ve Yahudi yorumcularını çağdaşlarına tanıtmıştır. Magnus'un, başta ana eseri '*Summa de Creaturis*' olmak üzere, kendi eserleri de, Aristoteles'in felsefi metinleri üzerinde geniş açıklamalar, yorumlar yani şerhler niteliğindedir.

Olgular üzerine derlemiş olduğu bilgiler sistemi, başta mantık olmak üzere, her çeşitten bilgileri kapsar. Mantık, Aristoteles'in de dediği gibi, bilmenin bir aletidir; tanım, yargı ve sonuç çıkarmanın tekniğine girer. Mantığın ardından felsefe gelir. Felsefe real ve pratik olmak üzere ikiye ayrılır. Real felsefe, insandan bağımsız olan varlığın felsefesidir ve şu dallara ayrılır:

a) Teoloji (en yüksek, 'mutlak' varlığın öğretisi)

b) Matematik (aritmetik, geometri, müzik ve astronomi)

c) Fizik (öğeler alanı, bitkiler ve hayvanlar dünyası, ruhu da içine almak üzere insan)

Pratik felsefe ise, insan iradesine bağlı olan varlık ögesidir. Şu dallara ayrılır:

a) Ahlak

b) Ekonomi

c) Politika (Siyaset)

Her obje, kavramsal özüne göre bu sistemde kendisine ayrılan yeri alır ve bu nesnelere düzeninin en tepesinde de Tanrı yer alır. Sistemin doruğunda yer alan Tanrı, her şeyin ilk nedeni, ilk kımıldatıcısıdır. Tanrı en yüksek gerçek olmakla birlikte, aynı zamanda en yüksek iyidir de. Bu

yüzden bu sistem Tanrı merkezci bir sistemdir. Nasıl ki, Tanrı, bütün varlığın doruğudur insan da belli bir anlamda fizik dünyanın doruğudur. Doğadaki varlıklar, insanın var oluşundan dolayı vardılar; başka deyişle, varlıklarının nedeni insandır. Onlar, insanın var olma amacının aracıdır; tıpkı insan da dahil olmak üzere, bütün varlıkların Tanrı'nın varlığının amacı için birer araç olmaları gibi.

b) Aquino'lu St. Thomas (1225-1247): Napoli yakınlarında doğmuştur. 1248-1252 yılları arasında Albertus Magnus'un öğrencisi olmuştur. “*De Principiis Naturae*” (*Doğanın İlkeleri Üzerine*) ve “*De Ente et Essentia*” (*Varlık ve Öz Üzerine*) adlı eserleri kaleme almıştır. Özellikle ikinci kitapta Aristotelesçi terminoloji ağır basmaktadır. Aquino'lu St. Thomas, daha sonra, Yahudileri ve Müslümanları Hristiyanlığa döndürmek amacıyla, dört kitaptan ibaret ‘*Summa Contra Gentiles*’ i kaleme almıştır. Onun “*De Unitate Intellectus*” (*Aklın Birliği Üzerine*) adlı yapıtı, Aristoteles'in etkisinin büyük olduğu, tıpkı onun gibi, etkin ve edilgin akıllar üzerinde durduğu bir yapıtıdır. Yine, temelini Aristoteles'te bulan evrenin sonsuzluğu, ebediliği görüşünü de “*Evrenin Sonsuzluğu Üzerine*” adlı yapıtında eleştirmiştir. Aquino'lu 1269-1273 yılları arasında sürekli olarak Aristoteles'in yapıtları üzerine yorumlar yazmıştır. Yine bu yılların ürünü olan “*Summa Theologica*” onun baş yapıtı durumundadır. Son derece verimli bir yazı hayatı olan Aquino'lu 1274'de Fossanova' da vefat etmiştir.

Tanrı'nın varlığının kanıtlanması konusunda Aquino'lu, Anselmus'unkinden çok farklı bir yol izler. O, inanç temeline dayalı, varlıkbilimsel (ontolojik) Tanrı kanıtlamasını kabul etmez. Aristotelesçi doğrultudaki temel savlarına koşut olarak, bu konuda da duyulur olandan yola çıkar. Böylece, Tanrı'nın her devinimin, her yetkinliğin, her oluşun nedeni olduğunu vurgular. Aynı zamanda Tanrı, salt var olma edimidir. Sadece Tanrı'da varlık ile öz özdeştir. O, sonsuzdur; değişmezdir. Özülle özdeş olan, var oluşu özünden farklı olmayan Tanrı, aynı zamanda en yetkin varlık olmak durumundadır. Çünkü Tanrı'nın özülle özdeş olması, O'nun bütünüyle etkin olduğu, var oluşunu borçlu olduğu bir dış kaynak ya da nedenin bulunmadığı anlamına gelir. O halde, Tanrı, bütünüyle gerçekleşmiş, var oluşunu özünden alan yetkin bir varlıktır. Tanrı hem fail hem de ereksel (gai) nedendir. Tanrı dünyadan bağımsız olarak var olur ve dünyayı kendi iyiliğine karşılık gelen yetkinliğini paylaşmak üzere, özgürce yaratır.